

ลักษณะของภาษาเอสเปรันโต The Characteristics of Esperanto

ม.ล. จรัลวิไล จรุงญโรจน์

M.L. Jaralvilai Charunrochana

บทคัดย่อ

ภาษาเอสเปรันโตซึ่งประดิษฐ์ขึ้น โดย ดร. ลุดวิก ลาซารัส ซาเมนฮอฟ เป็นภาษาประดิษฐ์ที่เป็นที่รู้จักและมีผู้ใช้มากที่สุด จุดเด่นของภาษาเอสเปรันโตคือความเรียบง่ายและไม่มีข้อยกเว้นของกฎต่างๆ ภาษาเอสเปรันโตใช้อักษรโรมันเป็นตัวเขียนและออกเสียงตามตัวสะกดทุกประการ หน่วยเสียงในภาษาประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ 23 หน่วย หน่วยเสียงสระ 5 หน่วย มีโครงสร้างพยางค์แบบ (C)(C)(C)V(C)(C) ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์ก่อนสุดท้ายของคำ ประเภททางไวยากรณ์ของคำนามที่มีในภาษาเอสเปรันโตได้แก่พจน์ (เอกพจน์ พหูพจน์) และการก (กรรตุการก กรรมการก) ประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยาได้แก่ มาลา (นิเทศมาลา ปริกัลปมาลา อาณัติมาลา และสภาวมาลา) กาล (อดีตกาล ปัจจุบันกาล อนาคตกาล) การณ์ลักษณะ (การณ์ลักษณะดำเนินอยู่ การณ์ลักษณะสมบูรณ์ การณ์ลักษณะกำลังจะเกิดขึ้น และการณ์ลักษณะเป็นกลาง) และวาก (กรรตุวาก กรรมวาก มัธยมวาก และ เหตุวาก) ชนิดของคำในภาษาเอสเปรันโตบ่งชี้อย่างชัดเจนด้วยปัจจัยทำให้ลำดับคำในประโยคเป็นไปได้อย่างค่อนข้างอิสระ ภาษาเอสเปรันโตมีการสร้างคำแบบภาษาคำติดต่อ รากศัพท์ประมาณร้อยละ 90 นำมาจากภาษาต่างๆ ในตระกูลอินโดยูโรเปียน การที่หน่วยคำจำนวนมากในภาษาเอสเปรันโตสามารถเป็นได้ทั้งหน่วยคำเติมและรากคำ ทำให้ภาษาเอสเปรันโตสามารถสร้างคำได้มากมายจากหน่วยคำจำนวนไม่มากนัก

Abstract

Esperanto, created by Dr. Ludwig Lazarus Zamenhof, is the best known and most used artificial language. The advantages of Esperanto are its simplicity and free exception rules. Esperanto uses Roman alphabets and has phonetic spelling system. Esperanto sound inventory contains 23 consonants and 5 vowels. The syllable structure is (C)(C)(C)V(C)(C). The stress always falls on the second last syllable of each word. The nominal grammatical categories in Esperanto are numbers (singular, plural), and cases (nominative, accusative). The verbal grammatical categories are moods (indicative mood, subjunctive mood, imparative mood, infinitive mood), tenses (past tense, present tense, future tense), aspects (progressive aspect, perfective aspect, prospective aspect, neutral aspect) and voices (active voice, passive voice, middle voice, casative voice). Parts of speech in Esperanto are clearly marked by suffix and that makes the word order quite

free. Esperanto is an agglutinative language. About 90% of its roots come from many Indo-European languages. Unlimited number of word can be created from a fairly small number of morpheme because many morphemes in Esperanto can be both affix and root.

1. บทนำ

ภาษานับพันภาษาในโลกนี้เกือบทุกภาษาเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน เราไม่สามารถหาคำตอบได้แน่นอนว่าภาษาเหล่านี้กำเนิดขึ้นมาเมื่อไรและไม่สามารถตอบได้ว่ามีใครคนใดคนหนึ่งสร้างภาษาเหล่านี้แต่ละภาษาขึ้นมาหรือไม่ แต่ก็ยังมีภาษาบางภาษาในโลกที่เกิดขึ้นจากการที่คนใดคนหนึ่งตั้งใจประดิษฐ์ขึ้น ภาษาเหล่านี้เรียกกันว่าภาษาประดิษฐ์ (auxiliary language/ artificial language/ planned language)

ภาษาเอสเปรันโต (Esperanto) ไม่ได้เป็นภาษาประดิษฐ์ภาษาแรกของโลกแต่เป็นภาษาประดิษฐ์ที่เป็นที่รู้จักและมีผู้ใช้มากที่สุด หนังสือ The World Almanac and Book of Facts 2000 (1999) ประมาณไว้ว่ามีผู้รู้ภาษาเอสเปรันโตประมาณ 2 ล้านคน เป้าหมายหลักของภาษาเอสเปรันโตรวมทั้งภาษาประดิษฐ์อื่น ๆ ไม่ใช่การเข้ามาแทนที่ภาษาธรรมชาติ แต่เข้ามาเป็นภาษากลางสำหรับการสื่อสารระหว่างผู้คนในโลก เนื่องจากภาษาประดิษฐ์สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์นี้ผู้ประดิษฐ์ภาษาจึงพยายามทำให้ภาษาที่ตนประดิษฐ์ขึ้นมีกฎเกณฑ์เรียบง่ายไม่มีข้อยกเว้น เพื่อให้ผู้คนที่ไม่มีพื้นฐานทางภาษาและวัฒนธรรมอันหลากหลายสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์แรกของบทความนี้คือบรรยายเกี่ยวกับลักษณะของภาษาเอสเปรันโตในเชิงภาษาเนื่องจากผู้รู้ภาษาเอสเปรันโตมักเผยแพร่เรื่องราวลักษณะของภาษานี้โดยบรรยายในลักษณะของการเชิญชวนให้สนใจศึกษาภาษานี้เช่นเดียวกับที่ตนสนใจ และมักบรรยายผ่านมุมมองและไวยากรณ์ของภาษาอื่น ๆ มากกว่าจะบรรยายเชิงวิเคราะห์ตามแนวภาษาศาสตร์

วัตถุประสงค์ที่สองของบทความนี้ก็เพื่อแนะนำภาษาเอสเปรันโตให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในประเทศไทย เพราะเท่าที่ผู้เขียนลองสำรวจดูพบว่าภาษาเอสเปรันโตไม่เป็นที่รู้จักนักในแถบเอเชียและในประเทศไทยก็เช่นกัน คนไทยน้อยคนนักที่ทราบว่าในโลกนี้มีภาษาที่เรียกกันว่าภาษาประดิษฐ์ แม้แต่ในแวดวงนักภาษาศาสตร์ชาวไทยก็มักจะทราบข้อมูลเกี่ยวกับภาษาเอสเปรันโตเพียงเล็กน้อย ผู้เขียนไม่พบตำราหรืองานเขียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาษาเอสเปรันโตที่เขียนด้วยภาษาไทยเลย ในขณะที่มีตำราและงานเขียนเช่นนี้มากมายที่เขียนด้วยภาษาต่างประเทศ ทั้งที่ตีพิมพ์เป็นรูปเล่ม และที่เผยแพร่ในรูปของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

2. ความเป็นมาของภาษาเอสเปรันโต

ผู้ที่ประดิษฐ์ภาษาเอสเปรันโตขึ้นเป็นจักษุแพทย์ชาวโปแลนด์ที่ชื่อว่า ดร. ลุดวิก ลาซารัส ซาเมนฮอฟ (Dr. Ludwig Lazarus Zamenhof) มีชีวิตอยู่ในช่วงค.ศ. 1859 ถึง ค.ศ. 1917 ลาร์จ (Large 1987) กล่าวถึงประวัติของซาเมนฮอฟไว้ว่า ซาเมนฮอฟเป็นผู้ที่รู้หลายภาษา เขาใช้ภาษา

รัสเซียที่บ้าน เรียนภาษาเยอรมัน ภาษาละติน ภาษากรีก และภาษาอังกฤษในโรงเรียน เรียนภาษาฮิบรูในโบสถ์ยิว ได้ฟังภาษายิดดิช (Yiddish) จากผู้คนตามท้องถนน และพูดภาษาโปลิช (Polish) ได้อย่างคล่องแคล่ว แต่ภาษาที่ซาเมนฮอฟประทับใจมากที่สุดก็คือภาษาอังกฤษ เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีความไม่ซับซ้อนในทางไวยากรณ์ เมื่ออายุ 15 ปี ซาเมนฮอฟเริ่มมีความคิดที่จะประดิษฐ์ภาษาที่มีความเรียบง่ายสำหรับใช้เป็นภาษากลาง เพื่อสื่อสารกันระหว่างคนบนโลก แต่ความพยายามที่จะประดิษฐ์ภาษาก็ชะงักไปชั่วคราวเนื่องจากซาเมนฮอฟต้องทุ่มเทเวลาให้กับการเรียนวิชาแพทย์ในมหาวิทยาลัยมอสโคว์

ซาเมนฮอฟประดิษฐ์ภาษาเอสเปรันโตสำเร็จในปี 1887 เขาได้ตีพิมพ์เกี่ยวกับภาษานี้ซึ่งแต่เดิม มีชื่อว่า Lingvo internacia ('international language') เป็นภาษารัสเซีย ในชื่อเรื่องว่า Mexhbunarodny yazyk: predislovie ipolny uchebnik ('An international language: introduction and complete manual') นามปากกาที่ซาเมนฮอฟใช้ในครั้งนั้นคือ Doktoro Esperanto ('One who hopes') ซึ่งต่อมามีผู้นำชื่อนี้มาเรียกเป็นชื่อภาษา หนังสือเล่มนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างๆในเวลาต่อมาไม่นานนัก ในปี 1889 ได้รับการตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษในนิตยสาร New York เรื่อง "An attempt towards an international language" และในตอนท้ายของบทความ มีคำสัญญาที่ผู้อ่านที่สนใจสามารถกรอกข้อความชื่อ ที่อยู่ และส่งกลับมายังซาเมนฮอฟได้ ในคำสัญญามีเนื้อหาว่า "ข้าพเจ้า ผู้มีชื่อลงนาม สัญญาที่จะเรียนภาษานานาชาติที่ประดิษฐ์โดย Dr. Esperanto นี้ หากปรากฏว่ามีผู้คน 10 ล้านคนให้สัญญาเช่นเดียวกันนี้อย่างเปิดเผย" (I, the undersigned, promise to learn the international language proposed by Dr. Esperanto; if it appears that ten million people have publicly given the same promise) ปรากฏว่ามีผู้สนใจส่งกลับมายังจำนวนที่คาดไว้ ซาเมนฮอฟไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ชื่อที่อยู่ของทุกคนที่ให้คำสัญญาว่าจะเรียนภาษานี้ แต่ในปีเดียวกันนั้นเองเขาก็ได้ตีพิมพ์ชื่อที่อยู่ของคนจำนวน 1000 คนซึ่งสามารถแปลเรื่องสั้น ๆ เป็นภาษาเอสเปรันโตได้แล้ว และคนเหล่านี้ก็ได้ขึ้นทะเบียนว่าเป็นผู้รู้ภาษาเอสเปรันโตกลุ่มแรก วิธีการที่ซาเมนฮอฟใช้นั้นนับว่าเป็นวิธีที่ชาญฉลาด เพราะเป็นการป้องกันปัญหาสำคัญที่เกิดกับภาษาประดิษฐ์มาแล้วทุก ๆ ภาษา คือปัญหาที่ว่า "เรียนไปแล้วจะเอาไปพูดกับใคร" การที่จะจูงใจผู้คนให้มาศึกษาภาษาประดิษฐ์คงเป็นไปได้ยาก หากเราไม่สามารถรับประกันกับพวกเขาได้ว่าจะมีคนอื่น ๆ สนใจศึกษาภาษานี้เช่นเดียวกัน

ในปัจจุบันนี้ภาษาเอสเปรันโตมี Universala Esperanto Asocio (Universal Esperanto Association) ซึ่งก่อตั้งในปี 1908 ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นองค์กรของผู้พูดภาษาเอสเปรันโตที่ใหญ่ที่สุดในเวลานี้ มีสมาชิกครอบคลุม 117 ประเทศ นอกจากนี้แล้วยังมีองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับภาษาเอสเปรันโตมากมายในประเทศต่างๆทั่วโลก มีผู้ผลิตงานเขียนมากมายไม่ว่าจะเป็นตำราต่างๆ บทกวี บทละคร คัมภีร์ทางศาสนา ทั้งที่แปลมาจากภาษาอื่นและที่เขียนขึ้นเป็นภาษาเอสเปรันโต

3. กฎไวยากรณ์ 16 ข้อในภาษาเอสเปรันโต

ก่อนที่จะกล่าวถึงลักษณะภาษาเอสเปรันโต ผู้เขียนขอนำกฎไวยากรณ์ 16 ข้อ ของภาษาเอสเปรันโตมาแสดงไว้โดยสังเขป แม้ว่ากฎเหล่านี้จะอธิบายภาษาผ่านมุมมองของผู้ใช้ภาษามากกว่าจะเป็นมุมมองของนักภาษาศาสตร์ แต่เนื่องจากกฎ 16 ข้อนี้เป็นเสมือนหัวใจของภาษาเอสเปรันโตที่บัญญัติไว้โดยผู้ประดิษฐ์ภาษาเองตั้งแต่ต้น ผู้เขียนจึงเชื่อว่าผู้ที่ จะเข้ามารู้จักกับภาษาเอสเปรันโตควรต้องทำความรู้จักกับกฎเหล่านี้ด้วย กฎข้อที่ 1 ถึง 8 เป็นกฎเกี่ยวกับชนิดของคำ (part of speech) ส่วนกฎข้อที่ 9 ถึง 16 เป็นกฎทั่วไป (general rules) กฎทั้ง 16 ข้อมีสาระโดยสังเขปดังนี้

1. ไม่มีคำนำหน้านามไม่ชี้เฉพาะ (indefinite article) มีแต่คำนำหน้านามชี้เฉพาะเพียงตัวเดียวคือ la สำหรับทุกลิงค์ ทุกพจน์ และทุกการก

2. คำนามสร้างจากการเติม -o ที่รากคำ สำหรับพหูพจน์ ใช้วิธีเติม -j ที่คำนามเอกพจน์ มีเพียง 2 การกคือกรรตุการก (nominative) และกรรมการก (accusative) การทำให้เป็นกรรมการกทำได้โดยการเติม -n ที่คำนามกรรตุการก การกอื่น ๆ นอกจากนี้แสดงด้วยการนำบุพบทมาประกอบ

3. คุณศัพท์สร้างจากการเติมปัจจัย -a ที่รากคำ พจน์และการกของคุณศัพท์เป็นไปตามคำนามหลัก คุณศัพท์ชั้นวิเศษณ์ (comparative degree) สร้างโดยเติม pli คุณศัพท์ชั้นอธิวิเศษณ์ (superative degree) สร้างโดยเติม plej คำว่า "กว่า" (than) ใช้ว่า ol

4. คำบอกจำนวนนับไม่เปลี่ยนแปลงรูปเมื่อเป็นการกต่างกัน คำบอกจำนวนนับได้แก่ unu (1) du (2) tri (3) kvar (4) kvin (5) ses (6) sep (7) ok (8) naŭ (9) dek (10) cent (100) และ mil (1000) จำนวนชั้นร้อยและพันระบุโดยการนำคำบอกจำนวนข้างต้นมาประสมกัน สำหรับคำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกับคำบอกจำนวนนับเช่นคำบอกลำดับที่ คำบอกเศษส่วน ฯลฯ สร้างขึ้นจากการนำหน่วยคำเติมต่าง ๆ มาประกอบกับคำบอกจำนวนนับเหล่านี้

5. บุรุษสรรพนามได้แก่ mi 'I' vi 'thou', 'you' li 'he' ŝi 'she' ĝi 'it' si 'self' ni 'we' ili 'they' oni 'one' ส่วนสามีสรรพนาม (possessive pronouns) สร้างโดยการเติม -a ไปที่บุรุษสรรพนามดังกล่าว

6. กริยาไม่แจกรูปไปตามบุรุษและพจน์ กริยามีการเติมปัจจัยต่างๆ เพื่อบอกกาล มาลา วาก

7. กริยวิเศษณ์สร้างจากการเติมปัจจัย -e ที่รากคำ การเปรียบเทียบเป็นเช่นเดียวกับคุณศัพท์

8. บุพบททุกตัวใช้กับกรรตุการก

9. คำทุกคำออกเสียงตามตัวสะกด

10. เน้นเสียงหนักที่พยางค์รองสุดท้ายของคำ

11. คำประสมสร้างจากการนำรากคำมาเรียงต่อกัน โดยคำหลักอยู่หลัง
12. ไม่มีการปฏิเสธซ้อน หากอนุประโยคใดมีคำบอกความหมายปฏิเสธอื่น ๆ แล้ว ก็ไม่ต้องมีคำว่า ne 'not'
13. เพื่อแสดงความหมายการเป็นจุดหมายของการเคลื่อนที่ คำนามต้องเป็นคำนามกรรมการก
14. บุพบททุกคำมีความหมายตายตัว ถ้ามีความจำเป็นที่จะต้องใช้บุพบท แต่ไม่มีบุพบทใดที่เหมาะสมในทางความหมาย ก็ให้ใช้บุพบท je หรือใช้คำนามกรรมการกโดยไม่ต้องใช้บุพบท
15. คำยืมซึ่งภาษาต่าง ๆ จำนวนมากใช้ร่วมกัน สามารถรับเข้ามาใช้ในภาษาเอสเปรันโตได้เลย โดยมีการเปลี่ยนตัวสะกดและการออกเสียงเพียงเล็กน้อยเพื่อให้เข้ากับระบบของภาษา
16. อักษร a ในคำนำหน้านามชี้เฉพาะ และ -o ท้ายคำนามสามารถละได้แล้วใช้เครื่องหมาย ' (apostrophe) แทน

4. ลักษณะของภาษาเอสเปรันโต

- ลักษณะของภาษาเอสเปรันโตที่จะกล่าวถึงในบทความนี้ได้แก่ลักษณะในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้
1. ตัวเขียน
 2. ระบบเสียง
 3. โครงสร้างพยางค์
 4. ชนิดของคำ
 5. ประเภททางไวยากรณ์ของคำนาม
 6. ประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยา
 7. ลำดับคำ และ
 8. การสร้างคำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ตัวเขียน

ภาษาเอสเปรันโตใช้อักษรโรมันจำนวน 22 ตัว นอกจากนี้ยังมีอักษรที่มีเครื่องหมาย circumflex (^) ประกอบอยู่ด้านบนอีก 5 ตัวคือ ĉ ĝ ĥ ĵ ŝ และมีตัวอักษรที่มีเครื่องหมาย breve (˘) ประกอบอยู่ข้างบนอีก 1 ตัวคือ ŭ ดังนั้นตัวอักษรในภาษาเอสเปรันโตจึงมีทั้งสิ้นรวม 28 ตัวคือ abcĉdefgĝhĥijĵklmnopqrsŝtuŭvz

ในกรณีที่ไม่สะดวกในการพิมพ์เครื่องหมาย circumflex และ breve ซาเมนฮอฟ (Zamenhof 1905) เองได้เสนอไว้ในหนังสือ Fundermento de Esperanto ว่าให้ใช้อักษร h แทนเครื่องหมาย circumflex และให้ตัดเครื่องหมาย breve ออกไป ดังนั้นในระบบการใช้เครื่องหมายแทนอย่างเป็นทางการนี้ ĉ ĝ ĥ ĵ ŝ จึงเขียนแทนด้วย ch gh hh jh sh ตามลำดับ และ ŭ เขียนแทนด้วย u วิธีนี้แม้ว่าจะเป็นวิธีที่ผู้ประดิษฐ์ภาษาเองเป็นผู้เสนอให้ใช้ แต่ก็มีข้อขัดแย้งตรงที่ตัวอักษร h เป็นตัวอักษรที่มีในภาษาเอสเปรันโตอยู่แล้ว การใช้ h แทนเครื่องหมายจึงทำให้มีรูปซ้ำซ้อนกับการมีตัวอักษร h ตามหลังอักษร c g h j หรือ s ตัวอย่างเช่นคำว่า ekshibicio 'exhibitionism' เป็นคำที่สะกดเช่นนี้จริง ๆ ไม่ได้มาจากคำ *eksibicio

อีกระบบหนึ่งของการใช้ตัวอักษรปรกติแทนเครื่องหมาย circumflex และ breve คือการใช้ตัวอักษร x แทนทั้งเครื่องหมายทั้งสอง เช่น ใช้ cx, gx, hx, jx, sx และ ux แทน c ĉ ĝ ĥ ĵ ŝ และ ŭ ตามลำดับ วิธีนี้เป็นวิธีที่ไม่เป็นทางการแต่เป็นที่นิยมแพร่หลายมากกว่า เนื่องจากตัวอักษร x ไม่มีใช้ในภาษาเอสเปรันโต ทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนกับรูปคำปรกติคำใด

คำในภาษาเอสเปรันโตออกเสียงตามตัวอักษรที่ใช้สะกด ตัวอักษรหนึ่งตัวแทนเสียงหนึ่งเสียงอย่างตายตัว และไม่มีตัวอักษรใดในคำที่ไม่ออกเสียง สำหรับตัวอักษรใดแทนเสียงใดนั้นจะกล่าวต่อไปในหัวข้อระบบเสียง

4.2 ระบบเสียง

ในหนังสือ Fundamento de Esperanto รวมทั้งตำราเรียนภาษาเอสเปรันโตอื่นๆที่เขียนขึ้นหลังจากนั้นไม่ได้มีคำชี้แจงเกี่ยวกับเสียงและหน่วยเสียงไว้มากนัก มีเพียงแจ้งว่าตัวอักษรแต่ละตัวแทนเสียงที่ตรงกับเสียงที่พบในคำใดในภาษาที่ใช้เขียนตำรา เช่นในตำราไวยากรณ์ภาษาเอสเปรันโตที่เขียนด้วยภาษาอังกฤษอธิบายเสียงของอักษร a b และ c ว่า Aa, a as in 'last' Bb, b as in 'be' Cc, ts as in 'wits' ตามลำดับ ในส่วนของคำอธิบายภาษาอื่นๆ เช่น ใช้วิธีการเปรียบเทียบเสียงกับตัวอักษรในภาษานั้น โดยบางครั้งก็ไม่ยกตัวอย่างคำ เช่นในคำบรรยายส่วนที่เป็นภาษาเยอรมัน กล่าวว่า c ในภาษาเอสเปรันโตออกเสียงเหมือนพยัญชนะ tsch หรืออาจมีคำขยายความประกอบเช่นกล่าวว่า ð เป็นเสียงสั้นของ u ในภาษาเยอรมัน วิธีนี้แม้จะมีข้อด้อยตรงที่ไม่ได้แสดงระบบของหน่วยเสียงในภาษา และไม่ให้รายละเอียดของการออกเสียงที่ชัดเจน แต่ก็ป็นวิธีที่ทำให้ผู้เรียนภาษาเอสเปรันโตซึ่งจำนวนมากไม่มีความรู้ทางสัทศาสตร์และสัทวิทยาสามารถทำความเข้าใจเสียงในภาษาเอสเปรันโตได้อย่างคร่าวๆ

ผู้เขียนได้รวบรวมว่าตัวอักษรทั้ง 28 ตัวในภาษาเอสเปรันโตแทนหน่วยเสียงใด โดยเทียบจากการออกเสียงของตัวอย่างคำภาษาอังกฤษที่ให้ไว้ และสามารถสรุปได้ว่า หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาเอสเปรันโตมี 23 หน่วย หน่วยเสียงสระมี 5 หน่วยดังนี้

ตารางที่ 1 : หน่วยเสียงพยัญชนะ

		ริมฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟัน	ปุ่มเหงือก	ปุ่มเหงือก- เพดานแข็ง	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
กัก	อโฆษะ	p		t			k	
	โฆษะ	b		d			g	
กึ่งเสียด แทรก	อโฆษะ			ts[c]	tʃ [č]			
	โฆษะ				dʒ [ǰ]			
เสียด แทรก	อโฆษะ		f	s	ʃ[š]		x[h]	h
	โฆษะ		v	z	ʒ [ʒ]			
นาสิก		m		n				
ข้างลิ้น				l				
รัว				r				
กึ่งสระ		w[ʋ]				j		

ตารางที่ 2 : หน่วยเสียงสระ

	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	i		u
กลาง	e		o
ต่ำ		a	

ในตารางข้างต้น ช่องใดที่มีตัวอักษรอยู่นอกวงเล็บเพียงอย่างเดียวหมายถึงภาษาเอสเปรันโตกับสัทอักษรสากลใช้รูปเดียวกัน เช่น เสียงพยัญชนะกักไม่ก้องฐานเพดานอ่อนทั้งภาษาเอสเปรันโตและสัทอักษรสากลใช้รูปตัวอักษร k เช่นกัน ส่วนช่องใดที่มีตัวอักษรอีกตัวหนึ่งอยู่ในวงเล็บหมายความว่าภาษาเอสเปรันโตใช้อักษรคนละรูปกับสัทอักษรสากล ในกรณีนี้รูปที่ภาษาเอสเปรันโตใช้คือรูปที่ปรากฏในวงเล็บ เช่น หน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งเสียดแทรกโฆษะฐานปุ่มเหงือก-เพดานแข็งในภาษาเอสเปรันโตแทนด้วยอักษร ǰ ในขณะที่สัทอักษรสากลแทนเสียงเดียวกันนี้ด้วย dʒ

ในตำราเรียนภาษาเอสเปรันโตบางตำรา (Cresswell and Hartley 1988) ได้กล่าวว่าภาษาเอสเปรันโตมีสระประสมเป็นจำนวน 4 หน่วยเสียง ผู้เขียนคาดว่าเขาน่าจะหมายถึง /oi/ /ui/ /ai/ /ei/ โดยที่มีรูปเป็น oj uj aj และ ej ตามลำดับ แต่บางตำราก็กล่าวว่ามี 6 หน่วยเสียง (Kellerman 1910)

คือเพิ่ม /au/ /eu/ เข้ามาอีก 2 หน่วย มีรูปเป็น aü และ eü ตามลำดับ และได้ให้คำอธิบายว่าสาเหตุที่ใช้ตัวอักษร j แทน /i/ และ ü แทน /u/ ในสระประสมก็เพราะป้องกันไม่ให้ผู้อ่านอ่านสระแต่ละตัวแยกจากกัน เช่นถ้าเขียนว่า kaj 'and' ทุกคนจะอ่านเป็นพยางค์เดียวคือ /kai/ แต่ถ้าเขียนเป็น kai อาจมีผู้อ่านคำนี้เป็น 2 พยางค์ คืออ่านเป็น /ka`i/

สำหรับผู้เขียนเองคิดว่าน่าจะวิเคราะห์ให้ภาษาเอสเปรันโตมีแต่สระเดี่ยวจำนวน 5 เสียงตามตารางข้างต้น และวิเคราะห์ให้สระที่บางตำราตีความว่าเป็นสระประสมทั้ง 6 ที่กล่าวมาเป็นสระเดี่ยวที่มี /j/ หรือ /w/ เป็นพยัญชนะท้ายคือ /oj/ /uj/ /aj/ /ej/ /aw/ /ew/ ด้วยเหตุผลต่อไปนี้

1. ซาเมนฮอฟสร้างให้ไม่มีอักษรในภาษาเอสเปรันโตตัวใดออกเสียงซ้ำซ้อนกัน ดังนั้นในเมื่อมีอักษร i และ u แทนสระ /i/ และ /u/ อยู่แล้ว ก็ไม่น่าจะให้อักษร j และ ü มาออกเสียงซ้ำซ้อนกับอักษร i และ u อีก

2. นอกจากจะไม่มีตัวอักษรตัวใดซ้ำซ้อนกันแล้ว อักษรแต่ละตัวก็ยังออกเสียงได้แบบเดียว ดังนั้นอักษร j และ ü ก็น่าจะออกเสียงได้แบบเดียวคือออกเสียงเป็นพยัญชนะ /j/ และ /w/ ตามลำดับ เช่นในคำ juna /juna/ 'young' และ ñato /wato/ 'watt' และแม้ว่าในระดับสัทศาสตร์แล้ว [j] จะเป็นเสียงเดียวกับ [j] และ [u] เป็นเสียงเดียวกับ [w] แต่สำหรับภาษาเอสเปรันโตแล้วเราไม่สามารถอธิบายเสียงได้ในระดับสัทศาสตร์ จะอธิบายได้เฉพาะในระดับสัทวิทยาเท่านั้น เนื่องจากภาษาเอสเปรันโตเป็นภาษาที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นภาษาต่างประเทศที่ใช้เป็นภาษากลางสำหรับผู้คนบนโลก' ดังนั้นภาษาเอสเปรันโตจึงไม่ได้เป็นสมบัติของคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ การออกเสียงภาษาเอสเปรันโตจึงมีความแตกต่างกันไปตามระบบเสียงภาษาแม่ของผู้พูด เช่นหน่วยเสียง /p/ อาจจะมีผู้ออกเสียงเป็น [p] หรือ [ph] ก็ได้ ฉะนั้นนอกจากไม่สามารถวิเคราะห์เสียงภาษาเอสเปรันโตในระดับสัทศาสตร์แล้ว ก็ยังไม่สามารถนำการออกเสียงของใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมาเป็นเกณฑ์ตัดสินความถูกต้องของการออกเสียงได้ในฐานะเจ้าของภาษาด้วย

3. การให้คำอธิบายว่าเสียงเหล่านี้เป็นสระประสม แต่ใช้ j และ ü แทนเสียงสระเพราะป้องกันไม่ให้ออกเสียงแยกพยางค์นั้นฟังดูไม่สมเหตุผลเท่าใดนัก ในกรณีของภาษาธรรมชาติที่เกิดขึ้นมานานในรูปของภาษาพูดแล้วมีผู้ประดิษฐ์ตัวเขียนหรือระบบตัวเขียนของภาษาอื่นมาถ่ายทอดเสียงพูดในภายหลังนั้นอาจจะเป็นไปได้ว่าต้องมีกลวิธีบางประการในอักษรวิธีที่จะให้ผู้อ่านอ่านออกเสียงตรงกับเสียงพูดในภาษาที่มีอยู่ก่อนหน้า แต่ภาษาเอสเปรันโตเป็นภาษาประดิษฐ์ เสียงของคำในภาษาเอสเปรันโตกับการสะกดคำนั้น น่าจะเกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กัน แม้ซาเมนฮอฟจะนำคำศัพท์จากภาษาธรรมชาติตระกูลอินโดยูโรเปียนมาใช้ในภาษาเอสเปรันโตเป็นจำนวนมาก แต่ซาเมนฮอฟก็มีอิสระที่จะดัดแปลงเสียงของคำเหล่านั้นและมีอิสระที่จะสร้างคำใด ๆ ก็ได้ขึ้นใหม่ การที่ซาเมนฮอฟเลือกให้รูป j และ ü ซึ่งจัดเป็นรูปพยัญชนะปรากฏหลังสระก็น่าจะหมายความว่า j และ ü ดังกล่าวเป็นเสียงพยัญชนะท้ายให้กับสระนั้น ไม่น่าจะเป็นการเสียงไม่ใช้รูป i และ u เพื่อ

ป้องกันการออกเสียงแยกพยางค์ สำหรับภาษาประดิษฐ์แล้วไม่มีความจำเป็นที่จะต้องป้องกันเช่นนั้น ไม่ว่าซาเมนฮอฟจะประดิษฐ์ให้คำ kai 'and' ออกเสียงเป็น [ka·i] หรือ [kaj] ก็ไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด เพราะซาเมนฮอฟประดิษฐ์ภาษาทั้งภาษา ไม่ใช่ประดิษฐ์ระบบการเขียนมาถ่ายทอดเสียงของภาษาพูดที่มีมาแต่เดิม

4. หากวิเคราะห์ให้เสียงเหล่านี้เป็นสระเดี่ยวที่มีพยัญชนะท้ายจะทำให้ระบบโครงสร้างพยางค์มีความเป็นระเบียบและเรียบง่ายกว่า

4.3 โครงสร้างพยางค์

โครงสร้างพยางค์ในภาษาเอสเปรันโตเป็นได้ 12 แบบ ดังแสดงในตารางที่ 3 ต่อไปนี้ (C หมายถึง เสียงพยัญชนะ V หมายถึง เสียงสระ)

ตารางที่ 3 : โครงสร้างพยางค์ในภาษาเอสเปรันโต

	ตัวอย่าง		ตัวอย่าง
V	พยางค์แรกใน u nu 'one'	CVC	dek 'ten'
VC	al 'to'	CCVC	krom 'beside'
VCC	พยางค์แรกใน ark ĩta 'arctic'	CCCVC	พยางค์แรกใน stran ĩdo 'beach'
CV	ne 'not'	CVCC	post 'after'
CCV	pli 'more'	CCVCC	trans 'across'
CCCV	พยางค์แรกใน stri o 'stripe'	CCCVCC	พยางค์แรกใน ĩstrump ĩkai ĩso ĩno 'tights'

ดังนั้นเราจึงสรุปได้ว่าโครงสร้างพยางค์ในภาษาเอสเปรันโตคือ (C)(C)(C)V(C)(C) โดยที่ C ในเครื่องหมายวงเล็บหมายถึงว่าเสียงพยัญชนะนั้นไม่บังคับการปรากฏ

คำใดที่ประกอบด้วยพยางค์มากกว่าหนึ่งพยางค์ พยางค์ที่ลงเสียงหนักที่สุดในคำจะเป็นพยางค์ก่อนพยางค์สุดท้ายของคำ เช่นในคำ ĩstrumpkaiĩsono 'tights' มี 4 พยางค์คือ ĩstrump ĩkai ĩso ĩno พยางค์ที่ลงเสียงหนักที่สุดในคำนี้ก็คือ so

4.4 ชนิดของคำ

ชนิดของคำหลัก ๆ ในภาษาเอสเปรินโตบ่งชี้ได้อย่างชัดเจนด้วยปัจจัย คำนามบ่งชี้ด้วยปัจจัย -o คำคุณศัพท์บ่งชี้ด้วยปัจจัย -a คำกริยวิเศษณ์บ่งชี้ด้วยปัจจัย -e ส่วนคำกริยานั้นไม่มีปัจจัยสำหรับบ่งชี้ความเป็นกริยาโดยเฉพาะ แต่ก็มีปัจจัยบอกประเภททางไวยากรณ์ต่าง ๆ ของคำกริยาที่ทำให้เราทราบได้ว่าคำนั้น ๆ เป็นคำกริยา

รากคำแต่ละรากคำในภาษาเอสเปรินโตจึงสามารถนำมาสร้างเป็นคำชนิดใดก็ได้ เช่น จากรากคำ san 'health' เราสามารถใช้ปัจจัยบ่งชี้ชนิดของคำมาเติมให้กลายเป็นคำต่างชนิดกันได้ เช่น เป็นคำนาม sano 'health' เมื่อบ่งชี้ด้วยปัจจัย -o เป็นคำคุณศัพท์ sana 'healthy' เมื่อบ่งชี้ด้วยปัจจัย -a เป็นคำกริยวิเศษณ์ sane 'healthily' เมื่อบ่งชี้ด้วยปัจจัย -e เป็นคำกริยาปัจจุบันกาล sanas 'be healthy' เมื่อบ่งชี้ด้วยปัจจัยบอกปัจจุบันกาล -as เราสามารถใช้คำต่างชนิดที่มาจากรากคำเดียวกันนี้เพื่อสร้างเป็นประโยคที่แตกต่างกันแต่สื่อความได้อย่างเดียวกัน เช่น จากรากคำ san 'health' เราสามารถสร้างให้เป็นคำต่างชนิดกันตามที่กล่าวมาแล้ว และเราสามารถใช้อย่างใด 1) 2) 3) หรือ 4) ประโยคใดก็ได้เพื่อสื่อความหมายเดียวกัน

1) li havas bonan sanon.	'he has good health.'
2) li estas sana.	'he is healthy.'
3) li sanas.	'he is-healthy.'
4) li sane vivas.	'he lives healthily.'

4.5 ประเภททางไวยากรณ์ของคำนาม

ภาษาเอสเปรินโตมีประเภททางไวยากรณ์ของคำนามอยู่ 2 ประเภท คือ พจน์ (number) และ การก (case)

4.5.1 พจน์

ภาษาเอสเปรินโตมี 2 พจน์ คือ เอกพจน์ และพหูพจน์ เอกพจน์ไม่มีรูปแสดง ส่วนพหูพจน์มีปัจจัย -j บ่งชี้ที่คำนามและคำคุณศัพท์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5) domo	'(a) house'
6) bela domo	'(a) beautiful house'
7) domo estas bela	'(a) house is beautiful.'
8) domoj	'houses'
9) belaj domoj	'beautiful houses'
10) domoj estas belaj	'houses are beautiful.'

สำหรับบุรุษสรรพนามในภาษาเอสเปรันโต พจน์บ่งชี้ด้วยการที่สรรพนามเอกพจน์และพหูพจน์มีรูปที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ไม่ได้ใช้ปัจจัย -j บ่งชี้พหูพจน์อย่างในกรณีของคำนามและคำคุณศัพท์ ยกเว้นสรรพนามบุรุษที่ 2 vi ซึ่งใช้รูปเดียวกันทั้งเอกพจน์และพหูพจน์ บุรุษสรรพนามในภาษาเอสเปรันโตแสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 : บุรุษสรรพนามในภาษาเอสเปรันโต

	บุรุษที่ 1	บุรุษที่ 2	บุรุษที่ 3		
			เพศชาย	เพศหญิง	ไม่ระบุเพศ
เอกพจน์	mi	vi	li	si	ĝi
พหูพจน์	ni		ili		

แม้ว่าภาษาเอสเปรันโตจะเป็นภาษาที่ประดิษฐ์ขึ้น แต่ภาษานี้ก็มีความคล้ายคลึงกับภาษาธรรมชาติตระกูลอินโดยูโรเปียนหลาย ๆ ภาษาเป็นอย่างมาก เช่น การที่สรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์จำแนกตามลิงค์ (หรือเพศ) ในขณะที่พหูพจน์ไม่มีการจำแนก หรือการที่สรรพนามบุรุษที่ 2 ไม่จำแนกตามพจน์

4.5.2 การกรก

การกรกในภาษาเอสเปรันโตมีอยู่ 2 การกรกคือ กรรตุการกรก (nominative) และกรรมการกรก (accusative) กรรตุการกรกไม่มีรูปแสดง ส่วนกรรมการกรกมีปัจจัย -n บ่งชี้ที่คำนามและคำคุณศัพท์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 11) birdo vidas katon. 'a bird sees a cat.'
 12) kato vidas birdon. 'a cat sees a bird.'
 13) branca birdo vidas brancan katon. 'a white bird sees a white cat.'

บุรุษสรรพนามก็ใช้ปัจจัย -n ในการแสดงกรรมการกรกเช่นกัน ดังที่แสดงใน 14.) และ 15.)

- 14) mi vidas vin. 'I see you'
 15) vi vidas min. 'you see me'

ในภาษาอังกฤษคำนามก็มี 2 การกรกคือกรรตุการกรกและกรรมการกรกเช่นกัน (สรรพนามมี 3 การกรกคือมีสามีการกรก (genitive case) เพิ่มเข้ามา) แต่มีความแตกต่างระหว่างกรรตุการกรกกับกรรมการกรกในภาษาอังกฤษกับภาษาเอสเปรันโต กรรมการกรกในภาษาเอสเปรันโตใช้ทำหน้าที่เป็นกรรมตรง (direct object) เท่านั้น ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นกรรมรอง (indirect object) และกรรมของบุพบท

บท(oblique) ได้ ส่วนในภาษาอังกฤษกรรมกรกรทำหน้าที่เป็นได้ทั้งกรรมตรง กรรมรอง และกรรมของบุพบท เราสามารถสรุปเปรียบเทียบระบบกรกรได้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 : ความแตกต่างระหว่างระบบกรกรในภาษาเอสเปรันโตกับภาษาอังกฤษ

		ประธาน	กรรมตรง	กรรมรอง	กรรมของบุพบท
ภาษา เอสเปรันโต	กรรตุการก	✓		✓	✓
	กรรมกรกร		✓		
ภาษา อังกฤษ	กรรตุการก	✓			
	กรรมกรกร		✓	✓	✓

จากตัวอย่างประโยคต่อไปนี้จะสังเกตได้ว่ากรรมรองของประโยค (ในที่นี้คือสรรพนามเอกพจน์บุรุษที่ 1) จะต้องอยู่ในรูปกรรตุการกและเป็นกรรมของบุพบทเช่นใน 16) เท่านั้น ไม่สามารถอยู่ในรูปกรรมกรกรเช่นใน 17) และไม่สามารถอยู่ในรูปกรรมกรกรที่เป็นกรรมของบุพบทด้วยเช่นใน 18)

16.) li donis al mi du bildojn. 'He gave me two pictures.'

he gave to I two pictures

17.) *li donis min du bildojn.

he gave me two pictures

18.) *li donis al min du bildojn.

he gave to me two pictures

นอกจากกรรมกรกรในภาษาเอสเปรันโตจะให้ความหมายของกรรมตรงแล้วก็ยังคงให้ความหมายเป็นจุดหมายของการเคลื่อนที่ด้วย เมื่อใดที่คำนามหรือสรรพนามใด ๆ มีความหมายเป็นจุดหมายของการเคลื่อนที่ คำนามหรือสรรพนามนั้นก็อยู่ในรูปกรรมกรกร เว้นแต่ว่ามีบุพบทที่ให้ความหมายของ "การเคลื่อนไปสู่" นำหน้าคำนามนั้นอยู่แล้ว ความหมายดังกล่าวจะแสดงไว้ที่บุพบท ไม่ต้องแสดงที่คำนาม ทำให้คำนามนั้นอยู่ในรูปกรรตุการก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

19) la kato saltis sur la lito. 'the cat jumped around on the bed.'

the cat jumped on the bed (NOM)

20) la kato saltis sur la liton. 'the cat jumped on to the bed.'

the cat jumped on the bed (ACC)

21) li iris al la lito. 'he went to the bed.'

he went to the bed (NOM)

ใน 19) แมวอยู่บนเตียงและกระโดดไปมาบนเตียงนั้นทำให้คำนาม *lito* ไม่ได้บ่งความหมายเป็นจุดหมายของการเคลื่อนที่และเป็นกรรตุการกร ส่วน 20) แมวกระโดดขึ้นมาบนเตียงทำให้ *lito* มีความหมายเป็นจุดหมายของการเคลื่อนที่และอยู่ในกรรตุการกร ส่วนใน 21) นั้น แม้ว่า *lito* จะเป็นจุดหมายของการเคลื่อนที่ แต่เนื่องจากมีบุรพบท *al* ระบุความหมายของการเคลื่อนที่ไปสู่จุดหมายอยู่แล้ว ทำให้คำนาม *lito* ไม่ต้องแสดงความหมายการเป็นจุดหมายของการเคลื่อนที่ และอยู่ในรูปกรรตุการกร

กรรตุการกรในภาษาเอสเปรันโตมีที่ใช้อื่น ๆ อีกคือ แสดงความหมายของวันหรือวันที่และแสดงระยะเวลา ดังใน 22) 23) และ 24) ต่อไปนี้ \

22) *ludon 'on Monday'*

Monday(ACC)

23) *la unuan de januaro 'the first of January'*

the first (ACC) of January

24) *li restis tri horojn. 'he stayed three hours'*

he stayed three hours(ACC)

หากคำนามหรือคุณศัพท์ใดต้องบ่งชี้ทั้งพหูพจน์และกรรตุการกรในเวลาเดียวกัน ปัจจัยบ่งชี้พหูพจน์ *-j* จะอยู่ติดกับคำนามหรือคุณศัพท์นั้น และตามมาด้วยปัจจัยบ่งชี้กรรตุการกร *-n* เช่น *brancajn katojn* (white-PLU-ACC cat-PLU-ACC) 'white cats'

4.6 ประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยา

กริยาในภาษาเอสเปรันโตมีประเภททางไวยากรณ์ 4 ประเภทได้แก่ มาลา (mood) กาล (tense) การณ์ลักษณะ (aspect) และ วาจก (voice)

4.6.1 มาลา

ภาษาเอสเปรันโตมี 4 มาลาคือ นิเทศมาลา (indicative mood) ปริกัลปมาลา (subjunctive mood) อาณัติมาลา (imperative mood) และ สภาวมาลา (infinitive mood)

นิเทศมาลา เป็นการบอกเล่าเหตุการณ์ ไม่มีรูปบ่งชี้มาลา นี้ หรืออาจเรียกว่ามีรูปเป็นศูนย์ (zero form) คำกริยาในนิเทศมาลาเพียงมาลาเดียวเท่านั้นที่จะต้องบ่งชี้กาล (tense) ดังนั้นหากพบว่ากริยาใดมีปัจจัยบ่งชี้กาลแม้จะไม่ปรากฏปัจจัยบ่งชี้นิเทศมาลาให้เห็น ก็ทราบได้ว่ากริยานั้นเป็นกริยานิเทศมาลา เช่น จากกรากว่า *ir* 'to go' เติมปัจจัยบ่งชี้กาล *-as* (ปัจจุบันกาล) *-is* (อดีตกาล) และ *-os* (อนาคตกาล) ได้เป็น *li iras* 'he goes' *li iris* 'he went.' *li iros* 'he will go.'

ปรกติปมาลา บอกการคาดคะเนหรือสมมุติ บ่งชี้ด้วยปัจจัย -us เช่น se li irus, li estus ric`a 'If he went, he would be rich.'

อานัติมาลา บอกการขอร้องหรือการสั่ง บ่งชี้ด้วยปัจจัย -u เช่น iru 'Go !'

สภาวมาลา บอกถึงการกระทำใด ๆโดยไม่คำนึงถึงเวลาและผู้กระทำ บ่งชี้ด้วยปัจจัย -i เช่น li devas iri 'he must go.'

4.6.2' กาล

กาลในภาษาเอสเปรันโตมีอยู่ 3 กาลคือปัจจุบันกาล (present tense) อดีตกาล (past tense) และ อนาคตกาล (future tense) ปัจจุบันกาลบ่งชี้ด้วยปัจจัย -as อดีตกาลบ่งชี้ด้วยปัจจัย -is อนาคตกาลบ่งชี้ด้วยปัจจัย -os ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 25) mi trinkas kafon. 'I drink coffee.'
- 26) mi trinkis kafon. 'I drank coffee.'
- 27) mi trinkos kafon. 'I will drink coffee.'

หากมีประโยคย่อยซ้อนอยู่ในประโยคหลัก เช่นการนำประโยคคำพูดของบุคคลอีกคนหนึ่งมา กล่าวด้วยสำนวนคำพูดของเราเอง กาลของกริยาในประโยคย่อยจะเป็นอิสระจากกาลของประโยคหลัก² ดังตัวอย่าง

- 28) li diris, ke ŝi ris. 'He said that she went.'
- 29) li diris, ke ŝi iras. 'He said that she went.'
- 30) li diris, ke ŝi iros. 'He said that she would go.'

เมื่อพิจารณาคำแปลภาษาอังกฤษจะเห็นว่ากริยาของประโยคย่อยคือ "go" อยู่ในรูปอดีตกาล "went" หรือ "would go" เนื่องจากกริยาของประโยคหลัก "said" เป็นอดีตกาล แต่ในภาษาเอสเปรันโตนั้นกริยา ir เป็นได้ทั้งอดีตกาล ปัจจุบันกาล และอนาคตกาล โดยไม่มีความสัมพันธ์กับกริยาของประโยคหลัก ขึ้นอยู่กับว่าได้รายงานเหตุการณ์ในรูปของกาลใด จากตัวอย่างข้างต้น "ir" ได้รายงาน ว่า "ŝi ris" 'she went' "ŝi ras" 'she goes' และ "ŝi ros" 'she will go.' ทำให้กริยาของประโยคย่อยใน 28) 29) และ 30) เป็นอดีตกาล ปัจจุบันกาล และอนาคตกาลตามลำดับ

4.6.3 การณ์ลักษณะ

ภาษาเอสเปรันโตมีการณ์ลักษณะ (aspect) 4 แบบคือ การณ์ลักษณะดำเนินอยู่ (progressive aspect) การณ์ลักษณะสมบูรณ์ (perfect aspect) การณ์ลักษณะกำลังจะเกิดขึ้น (prospective aspect) และ การณ์ลักษณะเป็นกลาง (neutral aspect)

การณ์ลักษณะดำเนินอยู่ เป็นการบอกว่าเหตุการณ์หนึ่งกำลังดำเนินอยู่ในขณะเวลาหนึ่ง มีปัจจัย -a เพื่อบ่งชี้

การณ์ลักษณะสมบูรณ์ เป็นการบอกความสัมพันธ์ว่าเหตุการณ์หนึ่งได้ดำเนินอยู่ก่อนหน้าอีกเหตุการณ์หนึ่ง มีปัจจัย -i เพื่อบ่งชี้

การณ์ลักษณะกำลังจะเกิดขึ้น เป็นการบอกความสัมพันธ์ว่าเหตุการณ์หนึ่งจะดำเนินหลังจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง มีปัจจัย -o เพื่อบ่งชี้

การณ์ลักษณะเป็นกลาง เป็นการบอกว่ามีเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นโดยไม่ได้เปรียบเทียบในด้านเวลากับเหตุการณ์อื่นๆ การณ์ลักษณะนี้ไม่มีรูปบ่งชี้

เพื่อเปรียบเทียบรูปกริยาในการณ์ลักษณะทั้ง 4 นี้ให้เห็นชัดเจน กริยาในประโยค 31) ถึง 34) อยู่ในกาลเดียวกันคืออดีตกาล แต่จะมีการณ์ลักษณะที่ต่างกันคือ การณ์ลักษณะดำเนินอยู่ การณ์ลักษณะสมบูรณ์ การณ์ลักษณะกำลังจะเกิดขึ้น และ การณ์ลักษณะเป็นกลาง ตามลำดับ สำหรับปัจจัย -nt ในประโยค 31) 32) และ 33) เป็นปัจจัยบ่งชี้กรรตุวาจกซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในหัวข้อ 4.6.4

31) mi vendantis. ³	'I was buying.'
32) mi vendintis.	'I had bought.'
33) mi vendontis.	'I was about to bought / I would buy.'
34) mi vendis.	'I bought.'

4.6.4 วาจก

ภาษาเอสเปรันโตมี 4 วาจก (voice) คือกรรตุวาจก (active voice) กรรมวาจก (passive voice) มัธยวาจก (middle voice) และ เหตุวาจก (causative voice)

กรรตุวาจก หมายถึงเมื่อประธานทางไวยากรณ์เป็นผู้เดียวกับผู้กระทำกริยา วาจกนี้ในภาษาเอสเปรันโตบ่งชี้ได้ 2 รูปแบบคือ มีรูปบ่งชี้เป็นศูนย์และบ่งชี้ด้วยปัจจัย -nt หากกริยาใดมีการณ์ลักษณะเป็นแบบ neutral กรรตุวาจกของกริยานั้นจะไม่มีรูปปรากฏเช่นใน 35) แต่ถ้ากริยาใดมีการณ์ลักษณะอื่นๆ กรรตุวาจกของกริยานั้นจะบ่งชี้ด้วยปัจจัย -nt เช่นใน 36)

35) li vendís la librojn.	'he sold the books.'
36) li vendantis la librojn.	'he was selling the books.'

กรรมวาจก หมายถึงประธานทางไวยากรณ์เป็นผู้รับผลของกริยาโดยตรง กรรมวาจกบ่งชี้ด้วยปัจจัย -t เช่นในประโยค 37)

37) la libroj vendatis. 'the books was sold.'

มัธยวาจก หมายถึงประธานทางไวยากรณ์ของประโยคเป็นทั้งผู้กระทำและผู้รับผลของกริยา มัธยวาจกบ่งชี้ด้วยปัจจัย -iĝi เช่นในประโยค 38)

38) la librojn vendiĝis bone 'the books sold well.'

เหตุวาจก หมายถึงเมื่อประธานของประโยคยังให้กรรมของประโยคกระทำกริยา เหตุวาจกในภาษาเอสเปรินโตบ่งชี้ด้วยปัจจัย -ig ดังใน 39)

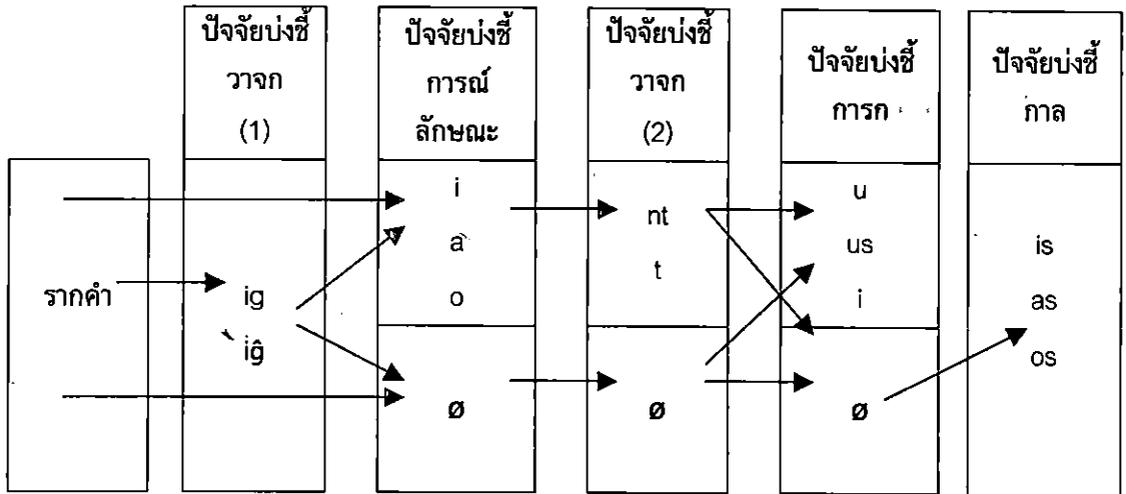
39.) li vendiĝis min. 'he made me sell.'

ในภาษาอังกฤษแม้จะไม่มีกรรมบ่งชี้เหตุวาจกที่คำกริยาด้วยหน่วยคำเติม แต่ก็มีโครงสร้างที่แสดงความหมายคล้าย ๆ กันนี้ ความแตกต่างระหว่างประโยคเหตุวาจกในภาษาเอสเปรินโตกับประโยคเช่นนี้ในภาษาอังกฤษก็คือ หากประธานของประโยคยังให้กรรมของประโยคกระทำกรรมกริยา (transitive verb) และผู้รับผลของการกระทำนั้นได้รับการระบุไว้ในประโยคด้วย (เช่นประธานของประโยคยังให้กรรมของประโยคขายสินค้า และเราระบุคำ "สินค้า" ไว้ในประโยค) ในภาษาอังกฤษทั้งคู่ก็ยังให้กระทำกริยาและผู้รับผลของกริยาล้วนแต่อยู่ในรูปกรรมการก เช่น He made me sell them ทั้งผู้ถูกยังให้กระทำกริยาและผู้รับผลของกริยาล้วนแต่อยู่ในรูปกรรมการก คือ me และ them ตามลำดับ แต่ในภาษาเอสเปรินโตนั้นอนุญาตให้มีคำนามที่เป็นกรรมการกเพียงหนึ่งคำเท่านั้น หากระบุถึงเพียงผู้ถูกยังให้กระทำกริยา ไม่ระบุผู้รับผลของกริยา ผู้ถูกยังให้ทำกริยาก็จึงถือเป็นกรรมตรงของประโยคและอยู่ในรูปกรรมการก เช่นใน 39) ซึ่งผู้ถูกยังให้ทำกริยาอยู่ในรูปกรรมการกคือ min 'me' แต่ถ้าในประโยครระบุทั้งผู้ถูกยังให้กระทำกริยาและผู้รับผลของกริยา ผู้รับผลของกริยาจะถือเป็นกรรมตรงและอยู่ในรูปของกรรมการก ส่วนผู้ถูกยังให้กระทำกริยาจะถือเป็นกรรมรองและอยู่ในรูปของกรรตุวาจกตามหลังบุรพบท เช่นใน 40)

40) li vendiĝis al mi la librojn. 'he made me sell the books.'

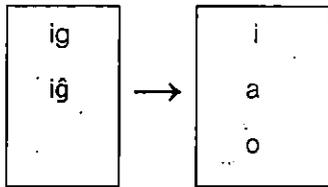
ใน 40) ผู้รับผลของกริยา la librojn 'the books' อยู่ในรูปกรรมการก ส่วนผู้ถูกยังให้กระทำกริยาอยู่ในรูปของกรรตุวาจก mi 'I' ตามหลังบุรพบท al 'to'

เมื่อเปรียบเทียบกับประเภททางไวยากรณ์ของคำนาม และประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยาแล้วจะพบว่าประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยาในภาษาเอสเปรินโตมีความซับซ้อนกว่าในภาษาอังกฤษ เนื่องจากมีประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยาทั้งหมดถึง 4 ประเภท การบ่งชี้ประเภททางไวยากรณ์ของกริยาทั้ง 4 ประเภทคือ มาลา กาล และการณลักษณะ ในภาษาเอสเปรินโตมีลำดับของหน่วยคำแสดงประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยาดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 : ลำดับของหน่วยคำแสดงประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยา

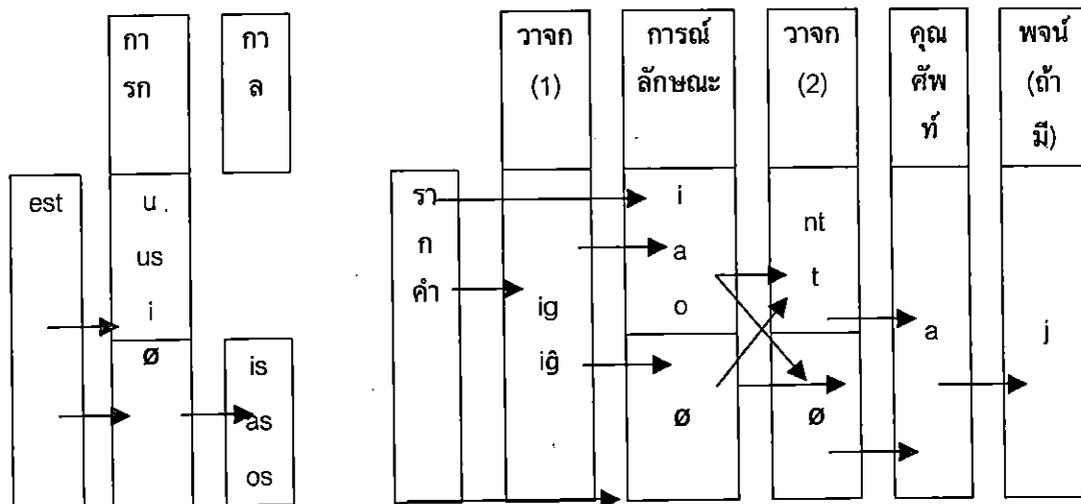
ในที่นี้หัวข้อครซีไปที่กรอบใด หมายความว่าปัจจัยรูปใดรูปหนึ่งในกรอบนั้นปรากฏตามมา ตัวอย่าง

หมายความว่า ig และ ig̃ มีปัจจัย i a หรือ o ตัวใดตัวหนึ่งปรากฏตามมา เช่น -igi- -iga- -igo- -igi- -iga- หรือ -igo-

ลักษณะที่น่าสนใจประการหนึ่งของลำดับหน่วยคำแสดงประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยาในภาษาเอสเปรันโตก็คือ วาจกมีตำแหน่งในการบ่งชี้ 2 ตำแหน่ง ปัจจัยบ่งชี้เหตุวาจกและมัธยวาจกมีตำแหน่งอยู่ต่อจากรากคำ ก่อนหน้าประเภททางไวยากรณ์อื่น แต่ปัจจัยบ่งชี้กรตุวาจกและกรรมวาจกมีตำแหน่งอยู่หลังจากปัจจัยบ่งชี้การณ์ลักษณะ

ตามที่คุณเขียนชี้แจงไว้ในเชิงอรรถที่ 3 ว่าเมื่อใดที่การณ์ลักษณะไม่ใช่การณ์ลักษณะเป็นกลาง ภาษาเอสเปรันโตนิยมใช้รูปกริยา estí 'to be' กับ participle มากกว่ารูปกริยาคำเดียนั้นหมายความว่าเช่นนิยมใช้ estas vendanta 'is selling' มากกว่า vendantas กริยา estí จะเป็นตัวแสดงการกและกาล ส่วน participle จะยังคงปัจจัยบ่งชี้วาจกและการณ์ลักษณะไว้ participle จะเปลี่ยนชนิดของคำเป็นคุณศัพท์ ทำให้ต้องมีปัจจัย -a แสดงชนิดของคำคุณศัพท์และต้องแจกรูปไปตามพจน์ของประธานเหมือนกับคุณศัพท์ทั่วไป ลำดับของหน่วยคำในกริยา participle มีดังนี้

ภาพที่ 2 : ลำดับของหน่วยคำในคำกริยา est ตามด้วยกริยา participle

ตัวอย่างของคู่ประโยคที่มีกริยา est กริยา participle กับกริยาแบบคำเดียว แสดงไว้ใน

41) ถึง 46)

- 41) ŝi estas edukinta. ŝi edukintas. 'she has educated'
- 42) ili estis edukontaj. ili edukontis. 'they were about to educate.'
- 43) ŝi estos edukanta. ŝi edukantos. 'she will be educating.'
- 44) ili estas edukotaj. ili edukotas. 'they are about to be educated.'
- 45) ili estis edukataj. ili edukatis. 'they were being educated.'
- 46) ŝi estos edukotas. ŝi edukotos. 'she will be about to be educated.'

4.7 ลำดับคำ

ภาษาเอสเปรันโตมีความอิสระในด้านลำดับคำสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งลำดับของประธาน - กริยา - กรรม เพราะในภาษาเอสเปรันโตมีปัจจัยที่ช่วยแสดงอย่างชัดเจนว่าคำนามใดทำหน้าที่ใดในประโยค ดังนั้นลำดับของประธาน - กริยา - กรรม ในประโยคจึงยืดหยุ่น สลับที่กันอย่างไรก็ได้ ดังตัวอย่างประโยคที่มีความหมายว่า 'The father sees the dog.' ใน 47) ถึง 52) ซึ่งเป็นประโยคที่ล้วนถูกต้องทางไวยากรณ์และมีความหมายเดียวกัน แม้ว่าจะมีลำดับคำแตกต่างกัน

- 47) la patro vidas la hundon. 'The father sees the dog.'
- 48) la patro la hundo vidas.
- 49) la hundon la patro vidas.

50) la hundon vidas la patro.

51) vidas la patro la hundon.

52) vidas la hundon la patro.

จากลำดับคำที่เป็นไปได้ 6 แบบข้างต้น ลำดับคำที่ใช้กันมากที่สุดคือแบบ ประธาน - กริยา - กรรม ใน 47) ฮาร์โลว์ (Harlow 1995) สันนิษฐานว่าสาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะลำดับคำแบบประธาน - กริยา - กรรมเป็นลำดับคำในภาษาแม่ของผู้รู้ภาษาเอสเปรันโตส่วนมาก

ความอิสระของลำดับคำในภาษาเอสเปรันโตอีกประการหนึ่งคือตำแหน่งของคุณศัพท์ คุณศัพท์ในภาษาเอสเปรันโตสามารถปรากฏหน้าหรือหลังคำนามหลักก็ได้ ดังนั้นเราจึงสามารถใช้ได้ทั้ง nuba aero คุณศัพท์นำหน้าคำนาม) และ aero nuba (คุณศัพท์ตามหลังคำนาม) ในความหมายเดียวกันคือ 'cloudy air'

อย่างไรก็ตามภาษาเอสเปรันโตก็ยังมีข้อจำกัดของลำดับคำอยู่ที่ว่าบุพบท (preposition) ต้องอยู่หน้านามวลีเสมอ กฎข้อที่ 8 จากจำนวน 16 ข้อของภาษาเอสเปรันโตกล่าวไว้ว่า "บุพบททุกตัวใช้กับกรรตุการก (All prepositions take the nominative)" การที่ซาเมนฮอฟใช้คำว่า "preposition" ("บุพบท") แสดงว่าสิ่งที่เรียกว่าบุพบทนี้ต้องปรากฏหน้านามวลีเสมอ ไม่ใช่อนุบท (postposition) อย่างในภาษาญี่ปุ่น ฮินดี ฯลฯ ที่ปรากฏตามหลังนามวลี

การที่บุพบทต้องอยู่หน้านามวลีนี้เองทำให้ภาษาเอสเปรันโตไม่สามารถจบวลีหรือประโยคด้วยบุพบทได้ ต่างจากในภาษาอังกฤษซึ่งมักพบวลีหรือประโยคลงท้ายด้วยบุพบท เช่น

53) pri kio vi parolas ? 'what are you talking about?'
about what you talk

54) *kio vi parolas pri ?
what you talk about

ประโยคข้างต้น 53) เป็นประโยคและวลีที่ถูกไวยากรณ์ในภาษาเอสเปรันโต ในขณะที่ 54) ไม่เป็นประโยคที่ถูกไวยากรณ์

ข้อจำกัดของลำดับคำประการต่อมาคือคุณาบุประโยค (relative clause) จะต้องอยู่ตามหลังคำนามหลักเสมอ ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับในภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

55) la viro [kiu vidis min]. 'the man who saw me.'
the man who saw me

4.8 หน่วยคำและการสร้างคำ

หน่วยคำในภาษาเอสเปรันโตจำนวนมากนำมาจากภาษาต่าง ๆ ในตระกูลอินโดยูโรเปียน ฮานา (Hana 1998) กล่าวว่าศัพท์ภาษาเอสเปรันโตร้อยละ 70 นำมาจากภาษาตระกูลโรมานซ์ (Romance) อีกร้อยละ 20 นำมาจากภาษาตระกูลสลาวิก (Slavic) และ เยอรมันนิค (Germanic) นอกจากนั้นเป็นศัพท์ที่เป็นของภาษาเอสเปรันโตเอง ทำให้ผู้ที่มีความรู้ภาษาธรรมชาติตระกูลอินโดยูโรเปียนสามารถเดาความหมายจากรูปคำภาษาเอสเปรันโตจำนวนมากได้อย่างคร่าว ๆ แม้ว่าจะไม่เคยศึกษาภาษาเอสเปรันโตเลย เช่น *birdo* 'bird' *elefanto* 'elephant' *bildo* 'picture' (ภาษาเยอรมัน *Bild*) *akvo* 'water' (ละติน *aqua*) *paroli* 'to speak' (ฝรั่งเศส *parole*)

หน่วยคำในภาษาเอสเปรันโตมีลักษณะเด่นคือหน่วยคำเติม (affix) กับหน่วยคำที่เป็นรากคำ ไม่สามารถจำแนกจากกันได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจากเราสามารถนำหน่วยคำที่ปรกติใช้เป็นหน่วยคำเติมมาใช้เป็นรากคำได้ด้วย หน่วยคำอิสระกับหน่วยคำไม่อิสระก็ไม่สามารถจำแนกจากกันได้อย่างเด็ดขาดเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

mal เป็นหน่วยคำที่ปรกติแล้วใช้เป็นอุปสรรค (prefix) ทำให้คำมีความหมายตรงกันข้าม เช่น *bela* 'beautiful' --> *malbela* 'ugly' สามารถนำมาใช้เป็นรากคำได้เช่น *li faris the malon.* 'he did the opposite.'

in เป็นหน่วยคำที่ปรกติใช้เป็นปัจจัยแสดงเพศหญิงเช่น *patro* 'father' --> *patrino* 'mother' สามารถนำมาใช้เป็นรากคำได้ เช่น นำมาสร้างเป็นคุณศัพท์ใน *la ina instuicio* 'the feminine institution.'

ig เป็นหน่วยคำที่ปรกติใช้เป็นปัจจัยบ่งชี้เหตุวาทจก สามารถนำมาเป็นรากคำได้ เช่น นำมาสร้างเป็นคำกริยาใน *mi igas la kukon manĝata* 'I make the cake be eaten.'

jes 'yes' เป็นหน่วยคำที่ปรกติใช้เป็นหน่วยคำอิสระโดยไม่มีการเติมอุปสรรคปัจจัยใด ๆ แต่ก็สามารถนำมาเป็นรากคำและมีการเติมปัจจัยได้ เช่น *mi jesis* 'I replied in the affirmation.'

antaŭ 'before' บุรพบทซึ่งมักปรากฏเป็นหน่วยคำอิสระ สามารถนำมาเป็นรากคำได้ เช่น นำมาสร้างเป็นกริยาวิเศษณ์ *antaŭe* 'previously'

หากพิจารณาตามแนวทางของคอมรี (Comrie 1981) จะสรุปได้ว่าภาษาเอสเปรันโตเป็นภาษาประเภทคำติดต่อกัน (agglutinating) คอมรีให้คำอธิบายไว้ว่าภาษาคำติดต่อกันคือภาษาที่คำในภาษาอาจประกอบด้วยหน่วยคำมากกว่าหนึ่งหน่วย ขอบเขตระหว่างหน่วยคำแต่ละหน่วยมีความชัดเจนเสมอ และรูปของหน่วยคำแต่ละหน่วยคงที่ (invariant)

ลักษณะเช่นนี้ทำให้ภาษาเอสเปรันโตสามารถสร้างคำที่มีความหมายและหน้าที่ขยายออกไปได้อีกมากมายจากจำนวนรากคำที่ไม่มากนักได้ จากการสำรวจอย่างเป็นทางการครั้งล่าสุด พบว่ามีรากคำทั้งหมดในภาษาเพียง 9000 คำเท่านั้น (Harlow 2001)

5. บทสรุป

สิ่งที่ทำให้ภาษาเอสเปรันโตมีความโดดเด่นแตกต่างจากภาษาธรรมชาติก็คือกฎเกณฑ์ที่เรียบง่าย ปราศจากข้อยกเว้น ไม่ว่าในด้านเสียง การสะกดคำ หรือ ไวยากรณ์ แต่ขณะเดียวกันภาษาเอสเปรันโตก็มีลักษณะต่างๆ คล้ายคลึงกับภาษาธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งตระกูลอินโดยูโรเปียนเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าผู้คนจำนวนมากในโลกไม่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาตระกูลอินโดยูโรเปียน แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าภาษาตระกูลอินโดยูโรเปียนจำนวนมากเป็นภาษาที่ผู้คนทั่วไปรู้จักดี บางภาษา เช่น ภาษาอังกฤษก็มีผู้ใช้เป็นภาษากลาง (lingua franca) อย่างแพร่หลาย รวมทั้งภาษาที่ใช้อย่างเป็นทางการในองค์การสหประชาชาติจำนวน 6 ภาษา ก็เป็นภาษาในตระกูลอินโดยูโรเปียนถึง 4 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาสเปน และภาษารัสเซีย ในด้านตัวเขียนของภาษาเอสเปรันโตซึ่งใช้อักษรโรมัน ก็นับว่าเป็นระบบตัวเขียนที่แพร่หลายไปทั่วโลก แม้แต่ภาษาที่ไม่ได้อยู่ในตระกูลอินโดยูโรเปียนบางภาษา เช่น ภาษาเวียดนาม ภาษามาเลย์ ก็ยังใช้ตัวอักษรโรมันเป็นตัวเขียน ดังนั้นแม้ว่าในการเรียนรู้ภาษาเอสเปรันโตผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของภาษาตระกูลอินโดยูโรเปียนหรือไม่รู้ตัวอักษรโรมันจะเสียเปรียบผู้ที่เป็นเจ้าของภาษาและผู้ที่ใช้อักษรโรมันอยู่บ้าง แต่ด้วยเหตุที่ภาษาตระกูลอินโดยูโรเปียนและอักษรโรมันมีความแพร่หลายมาก ทำให้ผู้เขียนเชื่อว่าในด้านความเหมาะสมของตัวภาษาเองแล้ว ภาษาเอสเปรันโตสามารถใช้เป็นภาษากลางของมนุษยชาติได้อย่างเหมาะสมตามความตั้งใจของผู้ประดิษฐ์ภาษา

อย่างไรก็ตาม การที่ภาษาใดจะได้รับความนิยมใช้หรือไม่ ไม่ได้ขึ้นกับลักษณะทางภาษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น การเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จัก ทศนคติการยอมรับของผู้คน นโยบายของประเทศ ฯลฯ ผู้เขียนมีความเห็นว่านอกจากจะศึกษาภาษาประดิษฐ์ในแง่ของตัวภาษาแล้ว ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ก็มีความน่าสนใจศึกษาเช่นเดียวกัน

รายละเอียดเพิ่มเติม

1. ฮาร์โลว์ (Harlow 2000) กล่าวว่าในขณะที่มีเด็กจำนวนหลายร้อยคนที่เรียนรู้ภาษาเอสเปรันโตเป็นภาษาแรก เนื่องจากพ่อและแม่ของเด็กเหล่านั้นใช้ภาษาเอสเปรันโตสนทนากันในบ้าน เด็กเหล่านี้เมื่อถึงวัย 3-4 ปีที่จะต้องออกไปเข้าสังคมภายนอกก็จะได้เรียนรู้ภาษาธรรมชาติที่ใช้ในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ และความสามารถในภาษาที่เรียนรู้ใหม่นี้ก็จะแซงหน้าภาษาเอสเปรันโตในเวลาต่อมาเพราะเป็นภาษาที่มีความสำคัญในชีวิตประจำวันของเด็กมากกว่า ดังนั้นจึงไม่มีคนที่อายุมากกว่า 4 ปีคนใดที่พูดภาษาเอสเปรันโตเพียงภาษาเดียวหรือมีความสามารถในการใช้ภาษาเอสเปรันโตดีกว่าภาษาอื่น ๆ เลย

2. ในขณะที่ในภาษาอังกฤษกาลของประโยคย่อยต้องเป็นไปตามกาลของกริยาในประโยคหลักเสมอ

3. รูปกริยาใน 31) 32) และ 33) แม้ว่าจะถูกต้องตามไวยากรณ์แต่ก็ไม่เป็นที่นิยมใช้ รูปแบบของกริยาที่มีการณ์ลักษณะดำเนินอยู่ การณ์ลักษณะสมบูรณ์ และการณ์ลักษณะกำลังจะเกิดขึ้น ที่นิยมใช้ในภาษาเอสเปรันโตประกอบด้วย กริยา *esti* 'to be' ประกอบกับ participle เช่น *mi estis vendanta* 'I was selling.' *mi estis vendinta* 'I had bought.' *mi estis vendonta* 'I would buy.' เหตุที่ผู้เขียนนำรูปกริยาที่ไม่เป็นที่นิยมใช้มาแสดงในที่นี้เนื่องจาก รูปกริยาดังกล่าวสามารถใช้ประกอบการอธิบายเกี่ยวกับประเภททางไวยากรณ์ของคำนามได้อย่างเป็นระบบชัดเจนกว่ารูปกริยาของประโยคแบบที่นิยมใช้

บรรณานุกรม

- Comrie, B. 1981. Universals and Linguistic typology. Oxford: Basil Blackwell.
- Cresswell, J. and Hartley, J. 1988. Esperanto. 3rd ed. Kent : Hodder and Stoughton.
- Hana, J. 1998. Two-level Morphology of Esperanto. M.A.Th. Department of Computer Science. Faculty of Mathematics and Physics. Charles University Prague
- Harlow, D. 1995. The Sixteen Rules of Esperanto Grammar. <http://www.webcom.com/~donh/Esperanto/rules.html> (9 December 2001)
- Harlow, D. 2001. An Esperanto Overview. <http://www.webcom.com/~donh/efaq.html> (9 December 2001)
- Kellerman, I. 1910. A Complete Grammar of Esperanto. New York : D.C Heath and Company.
- Large, A. 1987. The Artificial Language Movement. Oxford: Basil Blackwell.
- The world almanac and book of facts 2000. 1999. New Jersey : World Almanac Books.
- Zamenhof, L. L. 1905. Fundamento de Esperanto. Markmande: Esperantaj Francaj Eldonoj.